

Bréfa- og málasafn Benedikts Sveinssonar 1893-1945, 7. hluti

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Úrkippur – Heroldens Annoncebureau

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-19, Úrkippur 1932-3

NORGES ÆLDSTE OG STØRSTE ANNONCEFORRETNING

HEROLDENS ANNONCEBUREAU^{AS}

STORTINGSPLESS 7 · OSLO

Trykte saker!

Sr. Althingss president. Benedikt Snaessan,

Reykjavik. Ístand.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: N. H. & SJØFARTSTIDENDE

30. MRTS. 1932

Årets Grønlands- ekspedisjoner.

Bergen, 30. mars.

Helder-ekspedisjonens «Arctic Prince» går fra Hull omkring midten av april og anløper tisdag den 19. april Ålesund for å ta ombord de norske fiskere som er hyret for fangstsesongen. Fangsten som skal utstrekke sig over 6 måneder skal foregå i Davisstredet, og blir avsatt som tidligere på det engelske marked. Sammen med «Arctic Prince» går dampskibene «Gaul» og «Yorick».

Foruten Helder-ekspedisjonen skal bl. a. «Thorland» av Sandefjord og «Korsvik» av Oslo til samme fangstfelt.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

TIDENS TEGN

31. MRTS. 1932

Nr. 74

Flyverute til Amerika senest om 5 år.

Før man forhandler med Norge vil man ha konsesjonen med danskene i orden for Grønlands vedkommende.

Dommer Grimsson passerte Oslo igår.

Den islandsk-amerikanske dommer, Guðmundur Grimsson, som på Transamerican Airline Corporations vegne har forhandlet med de islandske myndigheter om landingsplass for en transatlantisk flyverute, kom igårveld til Oslo.

Dommer Grimsson utalte sin store glede over, at konsesjonen var bragt i orden for Islands vedkommende. De viktigste landingssteder for vår rute, sier han, er på Grønland, Island og Færøiene. De muliggjør at der kan flyves i korte etapper, som nettopp er vårsplans store fordel fremfor den sydligere flyverute over Bermuda og Azorerne. Har vi først våre koncesjoner i orden i disse land, er vi sikre på at de andre land, England, Norge og Danmark ikke vil legge hindringer i veien for vår plan.

Dommer Grimsson reiser idag videre til København for å forhandle om stasjoner på Grønland og Færøiene. Derefter vil der komme en representant til Norge for å söke koncesjon på en flyvehavn på Vestlandet.

— Hvor på Vestlandet? spør vi.

— Det vet jeg ennå ikke. En sakkyndig vil bli sendt hit for å velge det beste sted. Men det er meget som taler for at det blir enten Bergen eller Kristiansand. Stavanger har også vært på tale, men eksperten skal nu bestemme det i forbindelse med de norske autoriteter.

— Når vil ruten kunne komme igang?

— Om tre år, håper vi.

— Og selskapet har penger nok?

— Det står meget rike menn bak selskapet og de tror alle på foretagendets rentabilitet. Dessuten er det stillett en meget fordelaktig kontrakt i utsikt med de amerikanske postmyndigheter. Ekspertene i Amerika stoler på at ruten vil lønne seg økonomisk og tror at den er sikrere enn den sydvestlige rute. Mellom Grønland og Island vil der til stadighet bli stasjonert et hjelpestib, i tilfelle av at noget skulde hende en maskin under den etappe. Vi skal ha radiostasjon på alle landingsplasser, mekaniske verksteder, ekstramaskin til disposisjon, værvarslingsstasjoner og alle maskiner med 3 motorer og radio ombord. Det blir således truffet alle tenkelige sikkerhetsforanstaltninger for at ruten skal kunne oprettholdes.

Senest om 5 år vil den første regelmessige flyverute mellom Amerika og Europa være en kjensgjerning, slutter dommer Grimsson.

V. F.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: DAGBLADET

23. MRTS. 1932

Lauge Koch går løs på nordmennene igjen.

„Et kriserammet folks drøm om et arktisk imperium“.

KJØBENHAVN idag.

Dr. Lauge Koch holdt igår i Folkeuniversitets-foreningen i Universitetsanekset et foredrag om Øst-Grønland. Han skildret strekningen fra Scoresbysund til Danmarkshavn og uttalte ifølge Politiken tilslutt: Og nu er vi i Haag. Folk ser anderledes på oss skandinaver etter denne historie, gang på gang møter man ute i verden et smil eller en spydighet om at heller ikke vi kan overholde våre traktater. Og man kunde spørre: Hvorfor gjorde Norge det?

Saken er at mens vi danske er et homogent folk er Norge et konglomerat hvis enkelte bestanddeler ser forskjellig på tingene. Meget av den norske stemning skyldes for øvrig et kriserammet folks drøm om et arktisk imperium omfattende hele Grønland, Island og mer enn. Så det er en underlig cocktail av følelser.

Dosent Hoel som er et av de mest samvittighetsløse mennesker jeg kjenner har funnet på uttrykket: et nytt Alaska. Men Øst-Grønland er et fattig land uten livsbetingelser for hvite mennesker. Jeg tror ikke at det danske folk vil kunne tåle at vårt arbeid der oppe underkjennes, sluttet dr. Koch, Danmark kan ikke tåle å tape i Haag og Norge ikke å vinne, men forhåpentlig kan vi føre kampen på en slik måte at vi er venner og forbundsfaller når kampårene er om me.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

DAGBLADET

26. MRTS. 1932

Bør man ta kvinner med?

Hr. Arnulf Gisvolds artikkel i «Dagbl.» nr. 47: Greier kvinnene å overvinstre på Øst-Grønland? er noe av det beste jeg har lest fra en manns hånd, når det gjelder en saklig bedømmelse av kvinners arbeid. For en gangs skyld tar en mann bladet fra munnen, og kommer frem med hjertesproget — artiklen er meget verdifull på grunn av sin slagkraft.

Takk, hr. Gisvold, for så uforbeholdne tilstærlser, og at De har minst ni tiendedeler av alle kvinners sympati er gitt — ja, De burde være dagens helt en tid fremover.

Nu vet vi det altså med sikkerhet «at det er ganske påfallende hvor tilbørlige vi er til å undervurdere kvinnene i mange ting». Ja, dessverre — undervurderingen er vi alle ganske godt kjent med, og ikke minst kvinner som forestår hjem.

«Jeg arbeider og tjener penger, kan en si, og da er det det minste en kan forlange, at alt skal være som jeg ønsker det». Ja, hr. Gisvold, dette er den almindelige tankegang, og ganske godt samstemmende med hvad de fleste menn mener — nemlig at husmødres arbeid er mindre, mens det virkelige forhold er det at hustruen i uendelig mange tilfelle arbeider dobbelt så hårdt som mannen og under et stadig høitykk på energien for å få begge ender til å møtes. Selvfølgelig klarer de fleste kvinner ikke det, fordi den økonomiske grunnvoll som man ålene har bygget samfundene på — for lenge siden har sviktet og vi av den grunn befinner oss — verden over — i rådwillhetens kaos. Og hr. Gisvold har fremdeles rett:

«I virkeligheten er det jo vi som jager henne ut av hjemmene . . .»

De forhold som hjemmets kvinner stort sett har arbeidet under, og fremdeles er rådende på hjemmets felt, er blitt utålelige, og jo før de sprenges dess bedre.

«Det er vel neppe noen steder hvor en mor er gjenstand for så mange kjærlige og vakre tanker som av dem som søker sitt levebrød utenfor all folkeskikk, — de som har følt savnet av henne mer enn noen andre, og som kampen for tilværelsen har lært å verdsette henne etter fortjeneste.»

Ja, hvem kjenner vel bedre til kam-

pen for tilværelsen enn hustruen og moren, og at menn må gå den samme veien for å lære å verdsette henne, kommer så åpenhjertet frem av hr. Gisvolds egne erfaringer. Det må være en hård vei å gå, og visstnok kunne de fleste menn ha godt av å gå den samme veien.

I vår tid er det ingen stand som er så utsatt og gjenstand for kritikk og latterliggjørelse fra manns side — som nettop husmødrenes. — Ta dagspressen for Dem — ta magasiner — ta «Allers» og «Hjemmet», blad som kommer inn i alle hjem, og De vil bli forbauset over hvor mange vitser og karikaturer begrepet «hustru» er gjenstand for, omtrent som om en gift kvinne er innbegrepet av all djevelskap.

Men om kvinner bør overvinstre på Øst-Grønland?

Nei og etter nei. Nygifte som ikke kan undvære hverandre sålenge forlovelsesperioden ennu varer — de kan kanskje sålenge de er under innflytelsen nok tro om sig selv at deres kjærlighet skal kunne utholde den påkjennning et liv utenfor all folkeskikk medfører. Kvinner vil sikkert få sin hårde del av strabasene og savn, med tillegg av barnefødsler, men mannen utenfor folkeskikken vil ikke sette mer pris på kvinnens der enn hjemme. Han vil finne det så naturlig at kvinnens yder all sin kraft for å gjøre det hyggelig for ham som «gir» henne levebrødet, for å

bruke et almindelig uttrykk, og han vil finne det forferdelig ubeilelig når det går op for hans kvinne at hun ikke kan utholde de primitive forhold som ikke byr henne annet enn savn, og selv «mannens hjerte» vil være for intet å regne mot det å få vende tilbake til hjemlandet, hvor det fallfall er forskjell på dag og natt.

Men jeg vil henstille til myndighetene å ta alvorlig under overveielse snarest å frita alle våre fangstfolk for skatter, eller iallfall å nedsette dem til et minimum. De er det verd. — Susanne.

En finne om Grønlandsspørsmålet.

I det finske tidsskrift «Valvoja Aika» har dr. phil. Herman Gummerus skrevet en lengre, bemerkelsesverdig artikkel om Grønlandsspørsmålet. Efter først aa ha gjort rede for størrelsen av det av Norge okkuperte omraade paa Øst-Grønland uttaler forfatteren: Den omtvistede kyststrekning er saaledes en besiddelse, som ikke er aa forakte. Naturherighetene her er hittil som sagt vesentlig blitt utnyttet av nordmenn. Kan Danmark allikevel gjøre krav paa eiendomsretten? Spørsmålet kan ikke besvares uten aa foreta et tilbakeblick paa den grønlandske kolonisasjonshistorie.

Efter paa en korrekt maate aa ha redegjort for opdagelsen og kolonisasjonen av Grønland og forbindelsen, den avbrutte og den gjenoptatte, med Norge, uttaler dr. Gummerus:

«Beretningen om hvorledes Norge tapte Grønland tillikem med Island og Færøyene er et bedrøvelig blad i diplomatiets historie. Ved fredsunderhandlingene i Kiel i januar 1814 mellem Danmark og Sverige, lyktes det den danske forhandler kammerherre Bourke aa innbille den svenske delegerte, baron Gustaf av Wetterstedt, at Grønland, Færøyene og Island a 1 tid hadde tilhørt Danmark, ikke Norge. Bourke var tydeligvis bekjent med det uriktige i dette og fikk derfor Wetterstedt til aa gaa med paa, at disse norske skatteland uttrykkelig blev undtatt i art. 4 i fredstraktaten av 14. januar som handler om Norges avstaaelse til Sverige. Wetterstedt fikk etterpaa en skrape av utenriksministeren, grev Engeström, fordi han hadde latt sig vill-lede, men det var da forsønt aa faa traktaten endret.

Det fremholdes fra norsk side med full grunn, fortsetter den finske forfatter, at kong Fredrik VI ikke hadde rett til aa undta disse skatteland ved Norges avstaaelse, og han henviser til begivenhetene i 1661 og til kongelovens bestemmelse om at begge riker «skal uskiftet og udelte være og blive». Han redegjør ogsaa for gjeldsoppgjøret i 1821 og uttaler, at naar det i Stortingets beslutning dette aar heter, at «alle gjensidige fordringer i anledning av fordelingen mellom Danmark og Norge skulde være og blive aldeles op- og avgjorte», saa er det tydelig at dette sikter til tvisten mellom dem om skattelandene. Paa en del hold i Norge er det blitt gjort gjeldende, at avstaaelsen av skattelandene ikke var bindende eftersom den var tvungen, men denne opfatning er folkerettlig uholdbar, sier dr. Gummerus.

Man har altsaa gaatt ut fra, at Norge i 1821 avstod fra alle krav paa Grønland til fordel for Danmark. Men gielder dette hele

3000 km. lange kyststrekning, hvor de norske fangstmenn innitar en uten sammenligning dominerende stilling, har inntil den norske okkupasjon faktisk været utenfor den danske administrasjon, enskjønt denne teoretisk strakte sig over hele kysten.

Spørsmålet om Danmarks suverenitetsrettigheter over hele Grønland stod aapen like til tiden før verdenskrigen. Danskene selv hadde utvilsomt betraktet sig som eiere av østkysten, men de var allikevel ikke fullt sikre paa sin eiendomsrett, eftersom de i 1916 gjorde forholdsregler til aa faa denne internasjonalt anerkjent. Efter nærmere aa ha forklart hvad Danmark foretok sig og opnaadde hos forskjellige makter, skriver dr. Gummerus følgende: «Vi kommer her til et svakt punkt: Norges diplomatiske plattform i spørsmålet.» Han sikter her til utenriksminister Ihlens svar paa den danske ministers henvendelse i 1919, men han synes aa slutte sig til den opfatning, som hevdes av de norske folkerettslærde, nemlig at Ihlens uttalelse ikke kan være folkerettlig bindende, da spørsmålet ikke hadde været behandlet i statsraad, hvortil ogsaa kommer den omstendighet at Ihlens meddelelse kun inneholdt en orientering om den norske regjerings eventuelle holdning, naar spørsmålet kom til behandling senere.

Efter aa ha redegjort for, at dansk besiddelsestagen av hele Grønland vilde medføre utvidelsen av det danske statsmonopol over hele landområdet, utt i dr. Gummerus, at dette monopol har karakteren av et fullstendig avsperringssystem, hvorom de siste lovbestemmelser utferdigedes i 1925. Uten særlig tillatelse maa der ikke drives nogen handel eller operetholdes nogen forbindelse med den grønlandske befolkning. Denne bestemmelse kan forsvares som beskyttelse av de innfødte mot de vindeske fremmede. Det samme hensyn kan gjøres gjeldende til forsvar for de strenge bestemmelser, som har til hensikt aa hindre fremmede i aa drive fangstvirksomhet paa grønlandske sjøterritorium. Man kan naturligvis ogsaa forstå forbudet for enhver som driver fangstvirksomhet utenfor territorialgrensen mot aa tilberede sin fangst paa grønlandske territorium og i det hele opholde sig der. Men de bestemmelser, som forbyr ethvert fartøi, dansk eller utenlandske, aa anløpe grønlandske øyer eller kyster uten særlig tillatelse maa sies aa være høist besynderlige. Om et skib kommer i alvorlig nødstilstand og er tvunget aa søke havn paa Grønland, kan ikke besetningen opholde sig der lenger enn absolutt nødvendig. Uten særlig tillatelse kan et fartøi ikke engang faa fylle

nem denne overenskomst med den dertil knyttede noteveksling, hadde forpliktet sig til i avtaletiden ikke aa foreta nogen endring i status quo. Saalidt jeg har kunnnet finne, er der ingen støtte for denne opfatning. Der blev ikke vedtatt nogen bestemmelse for nogen av de to stater, som skulde hindre dem — aa foreta forholdsregler, som kunde øke deres chanser til aa opnaa besiddelsen av den omtvistede landstrekning eller en del av den. Danmark fortsatte jo ogsaa aa hevde, at det hadde suvereniteten over Grønland og vilde bevise at det hadde det ved aa innrømme andre stater mestbegunstigelse paa Øst-Grønland. I norske aviser blev det fremholdt, at dette var et brudd paa Øst-Grønlandsavtalen. Men det var det ikke. Danmarks fremferd var kun stridende mot Norges opfatning av selve suverenitesspørsmålet.

Norges stilling etter Grønlandsavtalen var svakere, sier dr. Gummerus, da det jo var bundet av sin uttalte opfatning av Øst-Grønland som ingenmanns land. I 1925 vedtok Norge en lov om tillempning av visse bestemmelser i avtalen av 1924. Radiostasjonen i Myggbukta oprettedes. Og i 1930 foretok Adolf Hoel en ekspedisjon til Øst-Grønland og denne ekspedisjon utstyrtes med politimyndighet forsaavidt angikk norske borgere. Mer gjorde ikke det offisielle Norge for aa befeste sin posisjon. Resten overlates til den private norske foretaksomhet.

Forfatteren omtaler derefter den forcerte danske virksomhet og særlig Lauge Kochs store ekspedisjon i 1931, hvorefter den lenge forutsette konflikt var uundgaaelig, som han sier. Han redegjør for den offisielle noteveksling mellom de to regjeringer og for Hallvard Devolds okkupasjon i slutten av juni ifjor, som «bragte spørsmålet inn i en ny situasjon». Efter derpaa aa ha omtalt den offisielle okkupasjon, uttaler dr. Gummerus, at man maa være fullt enig i den norske regjerings uttalelse i det offisielle kommuniké, «at den eksisterende avtale om Øst-Grønland ikke berøres av den foretagne okkupasjon». Ti likesom avtalen ikke var til hinder for at Danmark foretok forholdsregler til hevdelse av sin opfatning om suvereniteten over hele Grønland, kunde den heller ikke hindre Norge i, siden saken var bragt i en ny stilling gjennem Lauge Kochs ekspedisjon og heisningen av det norske flagg i Myggbukta, aa skride til okkupasjon av en landstrekning, som efter dets opfatning hadde været ingenmanns land og derfor kunde tas i besidelse av den stat som hadde større interesser der enn nogen annen. Det gjenstaar nu aa se om...

merus.

Man har altsaa gaatt ut fra, at Norge i 1821 avstod fra alle krav paa Grønland til fordel for Danmark. Men gjelder dette hele Grønland? Det bestrides meget energisk av nordmennene, som hevder at før 1814 hadde Norge bare tatt i besiddelse en del av vestkysten, mens de øvrige deler av Grønland maatte betraktes som ingenmanns land, da de ikke var tatt i besiddelse av nogen stat. Vi er her inne paa et spørsmaal som er meget vanskelig aa løse, sier forfatteren. Hvad Grønland angaar maa det først og fremst tas i betraktnng, at østkysten er fullstendig avsperrt fra vestkysten av innlandets veldige isørkener, som kun sjeldent befares av djerve opdagelsesreisende. Videre at effektiv dansk besiddelsestagen hittil kun har funnet sted paa østkysten ved Angmagsalik, hvor en primitiv eskimostamme lever under vankelige forhold og hvor Danmark i 1894 innrettet en handels- og misjonsstasjon, samt nu nylig ogsaa ved Scoresby Sund ved den eskimokoloni, som er grunnlagt der. Den øvrige del av den ca.

get aa søke havn paa Grønland, kan ikke besetningen opholde sig der lenger enn absolutt nødvendig. Uten særlig tillatelse kan et fartøy ikke engang faa fylle sine vanntanker paa Grønlands kyst. Selv drikkevann kan bare tas i nogen særlige havner under iakttagelse av en rekke forholdsregler. Et saadant avsperrings-system er i vaare dager temmelig enestaaende. Det er en stor hindring for Norges og alle andre lands fangstfartøyer utenfor Vest-Grønland og aa anvende det paa Øst-Grønland vilde ha betydd at de norske fangstmenn vilde blitt helt drevet vekk derfra.

Når derfor den danske regjering, fortsetter forfatteren, i 1921 gjorde fornyet henvendelse for aa erholde Norges bifall til suverenitetens utvidelse, hadde den norske regjering all grunn til aa ta forbehold med hensyn til sine undersaatters næringsinteresser paa Grønland.

Dr. Gummerus redegjør deretter for Grønlandsavtaalen, hvorledes den opstod og hvad den inneholder. Man har uttalt den opfatning, sier han, at både Danmark og Norge gien-

hadde været ingenmanns land og derfor kunde tas i besiddelse av den stat som hadde større interesser der enn nogen annen. Det gjenstaar nu aa se, om okkupasjon vil skape et for Norge gunstig grunnlag for tvistespørsmaalets behandling i Haag, hvad man synes aa mene i Norge.

Dr. Herman Gummerus slutter sin interessante artikkel med følgende uttalelse:

«En objektiv granskning av Grønlandsspørsmaalets utvikling gjennem tidene viser, forekommer det mig, at Norge kan anføre meget gode grunner for sitt standpunkt. Hvorledes man enn stiller sig til det formelle retts-spørsmål, saa kan dog ingen nekte at der bør tas hensyn baade til den historiske rettferdighet og til den aktuelle situasjon i det omstridte landomraade. Ved de historiske begivenheters gang er Norge blitt berøvet de viktigste av sine tidligere skatteland. Det er ingen som tenker paa aa bestride Danmarks rett til de hittil effektivt okkuperte kyststrekninger i vest og syd, selv om de to ganger er blitt koloniserte av nordmenn. I disse egne har Dan-

mark utført et kulturarbeide av rang. Men ingen burde misunne nordmennene aa ta i besiddelse den lille rest av verdifullt land som ennu ikke er kommet under dansk velde paa Grønland. De norske fangstmenn, jegere og fiskere, har i løpet av mange aars møie og farer gjort den av isen innesluttede landstrekning til sin. Den av Danmark planlagte administrative kolonisasjon kan ikke fjerne det faktum, at landet allede før okkupasjonen i juli praktisk talt var i nordmennenes hender.»

Heroldens Annoncebureau A/S

A�deling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

OSLO AFTENAVIS

23. MRTS. 1932

Lauge Koch

på krigsstien igjen.

„Den norske stemning skyldes et kriserammet folks drøm om et arktisk imperium“.

Kjøbenhavn, 23. mars.

Dr. Lauge Koch holdt ig r  i Folkeuniversitetsforeningen i Universitetsannekset et foredrag om Øst-Grønland. Han skildret strekningen fra Scoresbysund til Danmarkshavn og uttalte ifølge „Politiken“:

— Og nu er vi i Haag. Folk ser anderledes på oss skandinaver etter denne historie, gang på gang m ter man ute i verden et smil eller en spydighet om at heller ikke vi kan overholde v re trakta er. Og man kunde spørre: Hvorfor gjorde Norge det?

Saken er at mens vi danske er et homogent folk er Norge et konglomerat, hvis enkelte bestanddeler ser forskjellig på tingene. Meget av den norske stemning skyldes forevrig et kriserammet folks drøm om et arktisk imperium omfattende hele Grønland, Island og mere enda. Ja det er en underlig cocktail av følelser.

Dosent Hoel som er et av de mest samvittighetsløse mennesker jeg kjenner, har funnet på uttrykket: et nytt Alaska. Men Øst-Grønland er et fattig land uten livsbetingelser for hvite mennesker. Jeg tror ikke at det danske folk vil kunne tåle at vårt arbeid der oppe underkjennes, sluttet dr. Koch. Danmark kan ikke tåle å tape i Haag og Norge ikke å vinne, men forhåpentlig kan vi føre kampen på en slik måte at vi er venner og forbundsfaller n r kampårene er omme.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: MIDDAGSAVISEN

23. MRTS. 1932

Får færingene en havn på Grønland?

Færøerne er som bekjent innlemmet i Danmark som et amt, altså et organisk ledd i det danske rike. Dette forhindrer ikke at færingene av danskene har vært nektet fri rett til fiskeri og til havn på Vest-Grønland som jo også regnes som dansk land.

Dansker har færingene måttet være innad, når det gjaldt skatt og skole. Men utad behandlet som utlendinger, næsten som nordmenn når det gjaldt næring i vest og syd på Grønland.

Dog ikke helt så ilde Mens norske fangstfolk, ved J. L. Mowinckels kolossale anstrengelser og antagelig ved litt stille kompensasjon, bare opnådde å få lov til å hente vann på Vest- og Syd-Grønland, har færingene for noen år siden da virkelig drevet det til å få en liten havn til bruk, den såkalte Færingehavn.

Nu oplyste statsminister Stauning som også er Grønlandsminister, for en par dager siden i folketingset, at færingene har dristet sig til å fremkomme med bønn om adgang til en ny havn på Grønland.

Grønlandsministeren hadde overveiet frem og tilbake og forhørt sig om dette overordentlig vanskelige problem hos det såkalte grønlandske råd, som også hadde sine store betenkigheter. Men som rådet dog tilslutt gav oppmer på en uavviseleg

betingelse, at havnen blev lagt på et sted, hvor det ikke bodde eskimoer. Hverpå Stauning også framfalt betenkigheten, vel å merke under den forutsetning, at det lykkes å finne et passende sted.

Ikke bare nordmenn, men også færingene som jo dog regnes som dansker, betraktes altså som varg i veum på Grønland, overalt hvor det fins eskimoer. Kulturelt, merkantilt og selskapelig er eskimoene henvist bare til dansker. Ethvert samkvem med andre nasjoner er utelukket. Endog med færingene som jo dog er undersatte under samme land som Grønlands eskimoer. I forholdet til eskimoene er færingene, som nordmennene er det, å regne for spedalske, bare danskene er de rene og ufordervede. Hvorfor omgang kun med dansker, d. v. s. med den danskemonopolhandel. Som forståelig kan være. Av andre, f. eks. av færingene og nordmenn, er eskimoene utsatt for å kere meget stygt, bl. a. hvad fisk og skinn og dyr er verdi pris, i handel og vandel ute i verden. Det går jo ikke an. Det vil ødelegge eskimoenes oparbeidede moral, den det har lykkedes ved gjennemført avstengthet å bringe på et for eskimoene høit, og for den danske monopolhandel behagelig ni-

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

TIDENS TEGN

26. MRTS. 1932

Ny dansk rekord.

Kjøbenhavn, 23. mars.

Dr. Lauge Koch holdt igår i Folkeuniversitets foreningen i Universitetsannekset et foredrag om Øst-Grønland. Han skildret strekningen fra Scoresbysund til Danmarkshavn og uttalte ifølge „Politiken“ til slutt:

— Og nu er vi i Haag. Folk ser anderledes på oss skandinaver efter denne historie, gang på gang møter man ute i verden et smil eller en spydighet om at heller ikke vi kan overholde våre traktater. Og man kunde spørre: Hvorfor gjorde Norge det? Saken er at mens vi danske er et homogent folk er Norge en konglomerat hvis enkelte bestanddele ser forskjellig på tingene. Meget av den norske stemning skyldes forøvrig et kriserammet folks drøm om et arktisk imperium omfattende hele Grønland, Island og mere enn. Så det er en underlig cocktail av følelser. Dosent Hoel som er et av de mest samvittighetsløse mennesker jeg kjenner har funnet på uttrykket: et nytt Alaska. Men Øst-Grønland er et fattig land uten livsbetingelser for hvite mennesker. Jeg tror ikke at det danske folk vil kunne tåle at vårt arbeide deroppe underkjennes, sluttet dr. Koch. Danmark kan ikke tåle å tape i Haag og Norge ikke å vinne, men forhåpentlig kan vi føre kampen på en slik måte at vi er venner og forbundsfaller når kampårene er omme.

*

Den siste uttalelse er vi enig i. Men en betingelse for, at den skal gå i opfyldelse, vil være, at Lauge Koch herefter avholder sig fra å holde flere foredrag om Grønlandssaken.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: TIDENS TEGN

26. MRTS. 1932

Er det Danmark eller Lauge Koch som ikke tåler å tape i Haag?

Av dr. jur. Gustav Smedal.

På Hamar sa statsminister Stauning: „Men smukkest vilde det utvilsomt være for Nordens anseelse, om der var ro, inntil retten avsa dommen”. Efter å ha uttalt disse smukke ord har Stauning agitert så meget at han for en tid siden måtte legge sig inn på et hospital på grunn av overanstrengelse. Lauge Koch er imidlertid fremdeles i vigoer. Det siste vi har hørt om ham er at han nu like før påske holdt et foredrag på universitetet i Kjøbenhavn og her kom han med den opsigtsvekkende og samtidig bedrøvelige uttalelse, „at Danmark kan ikke tåle å tape i Haag.”

Dette virkningsfulle argument minner mig om noget som jeg selv en gang har oplevet. Som edsvoren fullmektig skulde jeg avsi dom i en civil sak. Jeg fikk da opringning fra en av sakførerne som fortalte mig at han og hans klient ikke tålte å tape saken. Det var pinlig for mig som dommer, da saken stod meget dårlig for dem, og de fikk da også avgjørelsen imot sig. Nu oplevet jeg imidlertid en overraskelse. Klienten kom sig hurtig etter skuffelsen, da han forstod hvorledes saken lå an. For sakføreren var dommen derimot pinlig, for han hadde ført sin part bak lyset og forespeilet ham et godt resultat.

Omtrent slik vil det nok gå også i grønlandssaken. Efter den

første overraskelse vil det danske folk falle til ro, fordi det hurtig vil bli klar over at det igrunnen ikke hadde noget å gjøre på Østgrønland. For statsminister Stauning og Lauge Koch blir det hele kjedeligere og det er sannsynlig at ingen av de to herrer kan „tåle å tape i Haag”.

De danske som har forutsettingene for å kunne bedømme grønlandssakens stilling vet at den står meget svakt for Danmark. Efter domstolens statutter skal avgjørelsen skje på grunnlag av gjeldende folkerett og Danmarks chanser er da små. Dette holdes imidlertid omhyggelig skjult for den danske almenhet. Grunnen er dels den at man etter de mange forsikringer om en fullstendig seier kvier sig for å innrømme at stillingen er svak og dels også at man ennå håper å kunne redde saken ved hjelp av politisk agitasjon. Man vil med andre ord forsøke å få dommerne i Haag til å ta utenforliggende hensyn ved avgjørelsen.

Et typisk utslag av denne virksomhet er Lauge Kochs uttalelse om at Danmark ikke tåler å tape, en uttalelse som man kan gå ut fra er blitt telegrafert fra Kjøbenhavn til alle land på jorden, hvor den kan tenkes å gjøre nytte. Ved samme anledning sa Lauge Koch at Norge stod splittet i grønlandsspørsmålet og at Norge ikke tålte å

Omtrent slik vil det nok gå også i grønlandssaken. Efter den

ning sa Lauge Koch at Norge stod splittet i grønlandsspørsmålet og at Norge ikke tålte å vinne. Denne nyhet er nok også av flittige hender blitt telegrafert utover verden fra Kjøbenhavn, som mer og mer er blitt den by som har påtatt sig å fabrikere nyheter fra Norge. Også en rekke andre argumenter som ikke har noget med sakens rettslige bedømmelse å gjøre anvendes fra dansk side etter beste evne. Det sier sig selv at denne form for agitasjon er en fornærrelse mot domstolen i Haag og jeg går ut fra som en selvfølge at agitasjonen både skal bli dokumentert og kommentert for det rette forum.

På slutten av sin universitets-tale sa Lauge Koch at dosent Hoel var et av de mest samvit-tighetsløse mennesker han kjen-te og omtrent samtidig uttalte han håpet om at vi kan „føre kampen på en slik måte at vi er venner og forbundsfeller når kampårene er omme“. Hoel tren-ger ikke noget forsvar over for et angrep av denne art. Kochs forvirrede uttalelse er uten tvil et utslag av den nervøsitet, som har grepst de danske som arbeider med grønlandsspørsmålet. Flere ting tyder på at det nu er Lauge Kochs tur til å unde sig en hvilepause.

Heroldens Annoncebureau A/S

A�deling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: **TIDENS TEGN**

30. MRTS. 1932

Tysk film- ekspedi- sjon til Grønland.

Med Wegeners med- arbeidere som ledere

Fra vår egen korrespondent.

Kjøbenhavn, 29. mars.

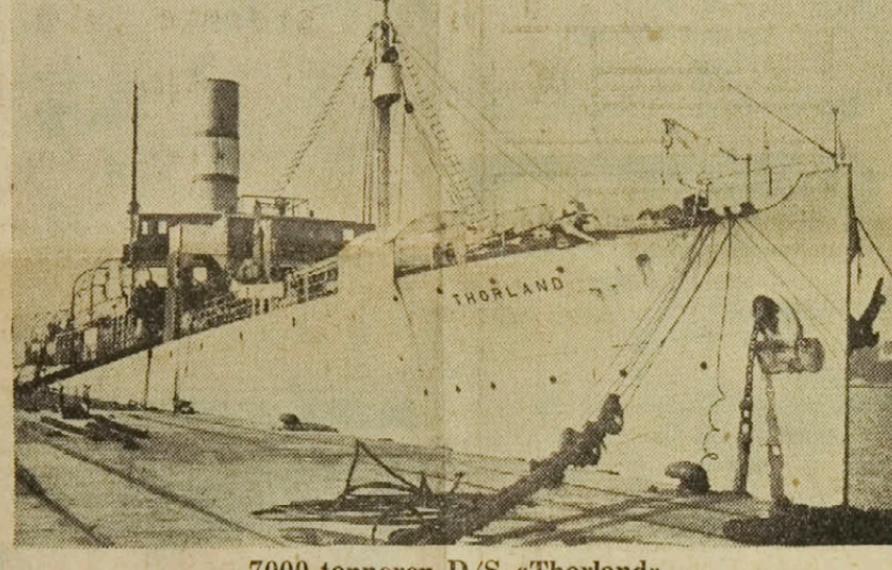
En av den avdøde Grønlandsforsker, professor Wegeners hjelpper, dr. Fritz Loewe, er kommet til Kjøbenhavn sammen med den tyske filminstruktør dr. Arnold Frank for å forhandle med Grønlands styrelse om en filmekspedisjon, som dr. Frank vil foreta til Umanak-distriktet. Ekspedisjonen skulle starte i mai og bli på Grønland til henimot november.

Dr. Frank, som tidligere har optatt de store films „Det hvite helvede“ og „Storm over Mont Blanc“, vil opta en Grønlandsfilm med tyske skuespillere i hovedrollene og eskimoer som staffasje.

Dr. Loewe og hans kollega dr. Sorge skal som lokalkjente menn være dem behjelpelig. Innenfor Grønlands styrelse stiller man sig velvillig overfor planen, selv om den endelige tillatelse til innreise ennå ikke er gitt.

A.s. Thor Dahls nye kveite-ekspedisjon til Grønland.

5 fiskedampere
leiet i Ålesund.

7000 tonnen D/S «Thorland».

Som bekjent skal A/S Thor Dahl sende ut en fiske-ekspedisjon til Grønland til sommeren. Det innkjøpte ekspedisjonsskipet er døpt «Thorland». Det er på ca. 7000 tonn, og fryseri er innre det over hele skibet.

«Thorland» ligger nu i Falmouth. Båten skal i nær fremtid gå til Cardiff for å kulle og kommer så hit til Sandefjord i begynnelsen av april måned. Her skal man bl. a. ta inn endel utstyr som D.s «Korsvik» har med til ekspedisjonen.

Der er leiet 5 fiskedampere i Ålesund som skal være med å drive fangsten.

«Thorland» blir da på en måte som et flytende kokeri — eller rettere sagt flytende fryseri. De 5 fiskedampere blir fangstbåter på en lignende måte som hvalbåtene ved en hvalfangstekspedisjon. Der skal vesentlig fanges kveite. Det blir ca. 300 mann med på ekspedisjonen. Den vil avgå fra Ålesund omkring 1. mai. Hvorlenge fangsten vil pågå avhenger av værforholdene og fiskeforekomstene. Men man gjør regning med at fangsten vil avsluttes i september—oktober.

* „Korsvik“-ekspedisjonen

SKAL HA FISKEDAMPER
MED IAR.

D.s «Korsvik» tilhørende Bogen & Johnsen, Oslo, kom som nevnt til Sandefjord forleden. Skibet kom fra Grimsby hvor det har ligget og losset siste sesongs kveitefangst. D.s «Korsvik» blir nu overholt og oppusset ved Framnæs mek. Værksted. Når det er ferdig der går det til Ålesund hvorfra ekspedisjonen skal avgå til Grønland 1. mai.

Vi hadde i formiddag en telefonsamtale med herr Øystein Bogen, Oslo.

— Hvordan var De fornøyet med den første ekspedisjon?

— Utstyret var utmerket og maskinene fungerte som de skulle. Framnæs mek. Værksted fortjener en kompliment for godt arbeide ved ominnredningen av Korsvik, isoleringen av rummene og monteringen av apparatene og maskinene.

— Men fangsten blev ikke så stor som ventet?

— Det er vanskelig å vente sig noget bestemt av en prøve-ekspedisjon, vet De. Vi fikk da adskillig fisk, og denne er avsatt så gunstig som mulig. Prisene blev jo ikke de som vi hadde regnet med. Men stort sett er vi fornøid. Vi har på den første ekspedisjon gjort mange erfaringer. Vi savnet således en mindre assisterende damper til rekognosering og hjelp for doriene. Nu har vi anskaffet en sådan — og skal altså komme sesong fiske med 6 dorier og 1 fiskedamper. Alle erfaringer vi fikk ifjor — har vi tatt hensyn til ved utrustningen denne gang. Og vi ser meget forhåningsfullt på vår nye ekspedisjon.

— Hvor mange mann blir med i år?

— Med mannskapet på fiskedamperen blir det et hundre mann. Kaptein Roald blir bestyrt i år også.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

Falstads Dags 21/3-32

Norges rett til Øst-Grønland.

—o—

I det finske tidsskrift Valvoja Aika har den finske diplomat og publisist, dr. phil. Herman Gummerus skrevet en lengre, bemerkelsesverdig artikkkel om Grønlandsspørsmålet. Artikkelen slutter med følgende uttalelse:

«En objektiv granskning av Grønlandsspørsmålets utvikling gjennem tidene viser, forekommer de mig, at Norge kan anføre meget gode grunner for sitt standpunkt. Hvorledes man enn stiller sig til det formelle retts-spørsmål, så kan dog ingen nekte at der bør tas hensyn både til den historiske retferdighet og til den aktuelle situasjon i det omstridte landområde. Ved de historiske begivenheters gang, er Norge blitt berøvet de viktigste av sine tidligere skateland. Det er ingen som tenker på å bestride Danmarks rett til de hittil effektivt okkuperte kyststrekninger i vest og syd, selv om de to ganger er blitt koloniserte av nordmenn. I disse egner har Danmark utført et kulturarbeide av rang. Men m-

Einkasjalasari Blama Benediktssonar © Borgarskiðslasafn Reykjavíkur

ne å ta i besiddelse en lille rest av et verdifullt land som ennå ikke er kommet under dansk velde på Grønland. De norske fangstmenn, jegere og fiskere, har i løpet av mange års møle og farer gjort den av isen innesluttede landstrekning til sin. Den av Danmark planlagte administrative kolonisasjon kan ikke fjerne det faktum at landet allerede før okkupasjonen i juli praktisk talt var i nordmennenes hender».

GRØNLANDS-SAKEN

AV FOLKEHØISKOLEBESTYRER JENS DAGESTAD

Det var mange som undret sig ifjor sommer da det kom melding om at Devold hadde okkupert Eirik Raudes land for Norge. Vi hadde lest om forhandlinger mellom den norske og den danske regjering og om overenskomsten i 1924. Dessuten leste vi om at ishavsraadet vilde fåa istand en aksjon; men da saken kom fore i stortinget, tok baade Mowinckel og Kolstad avstand fra det modige ishavsraads gaa-paa politikk. Og folk falt til ro.

Saa kom Devolds okkupasjon, og Grønlandssaken blev etter aktuell. La oss først se hvordan saken ligger an rent historisk.

Torvald, far til Eirik Raud, maaatte reise fra Norge fordi han hadde gjort sig skyldig i drap. Han drog til Island, og Eirik var med. Eirik var likesaa stridslysten som sin far; han blev dømt fredlös paa Island og drog tilhav. Han drog vestover og fant land. Han bodde i det nyopdagede land i tre aar og kaldte landet Grønland. Vi hører at en mann ved navn Gunnbjørn hadde funnet en øi som blev kaldt Gunnbjørnsøi; men det var først etter Eiriks opdagelse at folk reiste dit for aa sette bo der. Eiriks opdagelse fant sted omkring aar 1000. Pa Olav Tryggvassons tid drog Leiv, sønn til Eirik, til Grønland og fikk landet kristnet, og det var denne Leiv Eirikson som blev Amerikas oppdager. I 1261 kom baade Island og Grønland inn under den norske konge Haakon Haakonsson. Det var i aarene fremover livlig samkvem mellom

Norge og Grønland, men i dansketiden blev det avbrutt. Danskene har hele tiden vært klar over at Grønland er norsk; men nu passer det ikke for dem aa innrømme det. En annen norsk kolonisasjon paa Grønland maa vi heller ikke glemme: Hans Egede reiste i 1721 dit for aa vekke eskimoene til personlig kristenliv og kristentro. Han maaatte døie savn, lidelser og møie, men hans arbeid bar rike frukter.

Saa kom 1814 og Kielerfreden, Norge skulde overgis til den svenske konge. Det blev ført forhandlinger mellom den danske representant, kammerherre Edw. Bourke og den svenske representant, friherre Gustaf von Wetterstedt; men Norge fikk ikke være med. „Som De vet“, sa hr. Bourke til hr. Wetterstedt, „har Island og Grønland og Færøiene alltid vært danske kolonier“, og derfor maaatte disse tas unda, skilles fra Norge, da Norge skulde gis til svenskekongen. Lars Eskeland har karakterisert dette som „ei loddbein statsmannslygn“. Og det har Eskeland rett i. „Jeg har ikke funnet aa burde mot-sette mig at disse biland undtas fra avstaelsen“, skrev Wetterstedt til utenriksminister Engestrøm i Sverige. Men Engestrøm kunde dansk og norsk historie, og han gav Wetterstedt en s'reng i rettesettelse for hans vankundighet i historie. Men Norge fikk like før Wetterstedts dumhet og Bourkes løgn. Kan noen være i tvil om at Norge har den historiske retten til Grønland?

Har saa Norge noen interesser aa vareta paa Grønland? Den første som aapnet norske øine for de rike fangstfeltet ved Grønland var Svend Foyn. Han sendte ut et skib i 1847, og siden har det vært mange ekspedisjoner avsted. Verdien av den samlede selfangst var i 1929 2,312,000 kr. Men ved siden av fangst av Grønlandsself, har nordmennene ogsaa drevet pelsdyrfangst: hvitrev, blaarev, bjørn, moskusokser. De ekspedisjoner som driver denne fangst, overvintrer paa Grønland. Nettoutbyttet har variert mellom 24,000 kr. og 70,000 kr. Dessuten har man fisket: laks, sild og torsk, kveite og haakjerring. Av fugleslag er der erfugl, rype, ravn, falk o.s.v. Hvert aar har Norge sendt ekspedisjoner til Grønland, særlig fra Vestlandet og nordover, for aa nyttiggjøre fisket og fangstfeltet der.

Hvad har saa danskene gjort? Jo, de har sendt en ekspedisjon av og til, med aars mellomrum. I 1919 krevde danskene full overhöihetsrett over Grønland, og da stiftet de „Østgrønlandske kompani“, og dette selskap tok til aa bygge fangststasjoner først og fremst paa det felt hvor nordmennene i lange tider hadde besatt. Men selskapet gikk konkurs, for danskene kunde ikke drive jekt og fiske som nordmennene, en Grønlandsforsker raadde danskene til først aa gaa i lære hos nordmennene. — Betyr ikke slikt noe for dommerne i Haag? Hvad skal danskene med en landstrekning som de har saa smaa og faa betingelser for aa utnytte? Paa ett felt staar de danske foran nordmennene; paa det viden skaparlig. Men ogsaa paa det felt har nordmennene gjort en innsats

som har adskillig betydning.

I 1919 hadde den danske sendemann i Oslo en samtale med utenriksminister Ihlen. Pa sendemannens spørsmål om Norge vilde gjøre innvendinger mot at Danmark tok full raaderett over Grønland, var hr. Ihlen ubetenksom nok til aa svare at det trodde han ikke. I 1921 sokte Danmark om Norges skriftlige god kjennelse, men Ihlen var da gaatt fra, og utenriksminister Michelt svarte avgjort nei. Hvorfor vilde danskene ogsaa ha Eirik Raudes land, den strekning hvor nordmennene drev sitt erhverv? Jo, det gjaldt aa faa nordmennene vekk, saa de selv kunde faa jaktfelt og fiskefelt. De skulde ha alt, Norge intet. Deres interesser er av politisk art, — de har vist daarlige betingelser for nyttiggjørelse.

Men danskene har en annen trumf paa hånd: de maa ha raaderetten over hele Grønland for aa verne om eskimoene! Skulde Norge faa Erik Raudes land — ja da blev det ikke greit aa være eskimo! Kan hende nordmennene da kom til aa skyte eskimoene som de skryter bjørn rev og fugl! Hvem vet? I danskernes øine er visst nordmennene morderiske nok til det. Hvordan tar saa den danske eskimo-„kjærlighed“ sig ut i praksis? I 1774 fikk Danmark eneretten paa handelen paa Grønland, og de har utnyttet denne retten paa en meget effektiv og innbringende maate. Dette monopol gjaldt for Vestgrønland. Paa en tid da man i Kjøbenhavn solgte solgte reveskinn til 400 kr. fikk eskimoene av de danske opkjøpere 6 kr. for et slikt skinn. Samtidig solgte de i Kjøbenhavn bjørnskinn til 1000 kr., — eskimoene fikk 40 kr. for et saadant skinn. Ikke sant — er ikke den danske „kjærlighed“ til eskimoene rende? Samtidig solgte danskene kaffe og tobakk til grønlenderne, til høi pris, og sakkyndige paastaa at det har vrket meget uehdlig paa dette naturfolk. Det er ogsaa fastslaat at danskene i ganske stor utstrekning har paa eskimoene kjønnssydommer. Det er da best at danskene ogsaa tar det som et bevis for sin „omsorg“ for eskimoene.

Overenskomsten mellom Norge og Danmark i 1924 gav Danmark fullt raadvelde over Scoresby

Sund og Angmagsalikk, men spørsmålet om hel suverenitet over Grønland skulde utstaa. Avtalen skulde gjelde i 20 aar. Men allerede i 1931 utrustet danskene en ekspedisjon til Grønland for 3 aar, og Lauge Koch skulde ha politimakt ogsaa over andre enn danskene. Dette kunde ikke Norge finne sig i. Ishavsraadet gikk til aksjon. Halvard Devold okkuperte, og den norske regjering stadfestet hans okkupasjon.

Norge har den historiske og moralske retten til Grønland. Den juridiske retten skal domstolen i domstolen i Haag avgjøre. Norge krever ikke suvereniteten over hele landet, bare over Erik Raudes land; det er bare en liten brokdel av den store øy. Vi skulde ha god grunn til aa haape paa seier for det norske standpunkt i Haag.

Jens Dagestad.

NORGES ÆLDSTE OG STØRSTE ANNONCEFORBETNING

**HEROLDENS
ANNONCEBUREAU^{AS}**

STORTINGSPLASS 7 · OSLO

Trykte saker!

Dr. AlþingispreIDENT Benedikt Snejsson,

Reykjavík. Island.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

Brunnsposten
Orkland

26/3'32

Retten til Grønland.

En kjent finsk folkerettslærd dr. filos. Herman Gummerius støter i en artikkel den norske opfatning av Grønlandsspørsmålet. — Han hevder at det bør tas hensyn både til den historiske rettferdighet og til den aktuelle situasjon i det omstritte område. «Ved de historiske begivenheters gang er Norge blitt berøvet de viktigste av sine tidligere skateland,» skriver han. «Der er ingen som tenker på å bestride Danmarks rett til de hittil effektivt okkuperte kyststrekninger i vest og syd, selv om de to ganger er blitt kolonisert av nordmenn. I disse egner har Danmark utført et kulturarbeid av rang. Men ingen burde misunne nordmennene å ta i besiddelse den siste rest av verdifullt land, som ennå ikke er kommet under dansk vel-

de på Grønland. De norske fangstmenn, jegere og fiskere, har i løpet av mange års møie og farer gjort den av isen innesluttede landstrekning til sin. Den av Danmark planlagte administrative kolonisasjon kan ikke fjerne det faktum at landet allerede før okkupasjonen i juli faktisk var i nordmennenes hender».

Til den finske lærde skal vi bemerk at der kan være dem som tviler på verdien av dansk kulturarbeid på Grønland. Hvad vet den øvrige kulturverden om det annet enn det som Danmark forteller? Det er det lukkede land stengt for andre nasjoner. Ingen får der se eller vite annet eller mer enn danskene gir anledning til. De som til en viss grad er kommet i noe nærmere og ukontrollert berøring med folket i Vest-Grønland er norske fangstmenn. De gjorde det da sultende eskimoer kom ut til dem og bad om å få kjøttet av kval som nordmennene hadde drept. De gjorde det hver gang de kom i berøring med menn som ikke visste å livnære sig og sine på kysten av et fiskerikt hav, fordi det handelsmonopol som utbyttet dem, lot dem drive fiske og fangst med steinaldersredskaper i vår tid. Dette er forhold som bør veie tungt når der er tale om dansk kulturarbeid på Grønland — og om retten til å gjøre nye svære strekninger derhorte til lukket land.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

Brimnesposten
Draatsund

Dansk hån.

Lauge Koch har etter holdt et av sine mange Grønlandsforedrag. Som sedvanlig når det gjelder denne sak har han meget rart å fortelle verden. Vi får vite at dosent Hoel er et av de mest samvittighetsløse mennesker som Lauge Koch kjenner. Han sier at Danmark kan ikke tåle å tape i Haag, og Norge ikke å vinne. Det kan være noe i dette at Danmark bare dårlig kan tåle å tape. Under den agitasjon som i siste år er drevet fra Kjøbenhavn, er der kommet til syne en dansk mentalitet, som man kan vente noe av hvert av, og som synes å være nokså lite moden til å bære det som må komme, enten det nu blir vinning eller tap.

Der er imidlertid en vending i Lauge Kochs tale som fortjener all opmerksomhet. I telegrammelingen har den fått denne form: «Saken er at mens de danske er et homogent folk er Norge en konglemorat hvis enkelte bestanddeler ser forskjellig på tingene».

Lauge Koch har sett den brist som her er i norsk nasjonalkjensle og enhetsfølelse. Det er ikke det at nordmennene er et klasse-delt folk. Det er de andre nasjoner også. Det er ikke den forskjell i samfundssyn som der til enhver tid vil gjøre sig gjeldende både innen nasjonen og innen hver enkelt klasse. Den vil man også finne overalt.

Nei det norske folk er et konglemorat, det mangler den samfølelse, den enhetsbevissthet som skaper nasjonen. Det har ikke vunnet frem til det sikre syn, det dype fellesskap som skaper nasjonen — tvers over klasse og minger. Det evner ikke å se en sak norsk, på samme måte som f. eks. Danmark ser en sak dansk

Lauge Kochs påstand kan ha noe for sig. Det er også kommet til syne i Grønlandssaken. Man har der sett hvorledes også høitstående nordmenn i de høieste stillinger har latt ord falle, som viste at de var uten kontakt med det norske folkelynnets naturgivne innstilling i en sådan sak. Denne svakhet er imidlertid ikke kommet skarpere tilsynes her enn så ofte før, og ikke på langt nær så grelt som når kampanjen her i landet gikk hetest for

tid ikke kommet skarpere tilsyne her enn så ofte før, og ikke på langt nær så grellt som når kampen her i landet gikk hetest for å reise, å dyrke og å hevde en norsk folkekultur, og dermed sette et norsk kulturfolk i stand til å yte sitt beste i mellemfolkelig samliv.

Glemmes må det ikke hvor denne nasjonale brist skriver sig fra. Den er låk arv etter de fire hundre år i unionfellesskap med Danmark — århunder da danske embedsmenn og dansk overklasse levet på borger og bonde heroppe hvor de ikke så annet eller mer enn lydrikefolket. Det er denne arv som har skapt den indre nasjonale kulturkamp i Norge. Den har vært bitter nok, og kan bli det heretter også. — Men vi må igjennem den — til der hinsides Skagerak ikke lengre fins en Lauge Koch som tør påstå at nordmennene ikke er et homognet folk.

Nu håner Lauge Koch oss fordi vi enda ikke har rukket til å kvitte oss med den folkeavr som Danmark for 118 år siden ga oss med, da det i Kiel sa farvel til Norge — ribbet og utarmet, ranet for gammelt norske land, men fritt. Det er den slags hånd man gjør rett i å ta vare på. — Svaret må og vil komme den dag vi er den nasjonale enhet som har instinkt og innstilling sikker og klar i spørsmål som gjelder folket som folk. At vi kan optre som en sådan enhet, som et helt og homogent folk, det har vi fullt ut vist når stillingens alvor krevet det. Og dansk hånd kan bare gjøre sitt til å fremskynde den nasjonale vekst i vårt folk.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884
Stortingsplass 7 — Oslo

Gladiators pay up:

STAVANGER AFTENBLAD

30. MRTS. 1932

Den dansk-norske Grønlands-strid.

En tysk utredning.

I det kjente tyske »Zeitschrift für Politik« skriver professor dr. Richard Hennig i Düsseldorf under denne overskrift:

»Med det første vil voldgiftsdomstolen i Haag få å behandle en uvanlig innviklet konflikt, som har særlig betydning fordi den gjelder et av jordens minst gjestmilde land, Grønland.

Fra gammelt av er Grønland i skoleundervisningen og i våre kartverk blitt betegnet som uangripelig dansk »kolonialland«. Denne skjematiserende opfatning var likevel ikke helt uangripelig: de danske krav på besiddelse av hele kjempeøya er av mer eller mindre tvilsom natur. Dersom den grunnsetning gjelder, som går tilbake på dronning Elisabet, og som i den senere tid stadig oftere er blitt erkjent som berettiget — nemlig at krav på territorial besiddelse forutsetter at besiddelsen blir utøvet —, da ser det dårlig ut for den danske påstand om at hele Grønland er dansk område. For disse krav omfattet også deler av den store isøya som ennu ikke var utforsket, ikke tidligere betrædt av

over Øst-Grønland blev fastslått ved en lov av 18. april 1925. Kort tid efter innrømmet Danmark Frankrike og England de samme rettigheter i dette område som Norge hadde. Norge så i dette et avtalebrudd, og da Danmark til slutt også gav politimyndighet over Øst-Grønland, gjorde Norge det samme i 1930. Norges forslag om å la saken avgjøre av Haag-domstolen om å la dommen være ubetinget bindende, blev avvist av Danmark, og nu grep Norge til selvtekts, idet det i juli 1930 offisielt annekterte det ovenfor nevnte kyststrøk. Så vil altså Haag-domstolen likevel med det første måtte besatte sig med dette — som man ser, virkelig slett ikke ganske enkle — suverenitetsspørsmål.«

Saken blir ytterligere komplisert, fremholder professoren, ved at Canada nylig har gitt til kjenne sin hensikt å gjøre landet til kanadisk besiddelse ved å kjøpe Danmarks territorialrettigheter, men først og

fremst ved at også Island har anmeldt sine krav på Grønland.

»Hele Grønlands-striden er et nytt eksempel på hvorledes også rent arktiske land i etterkrigstiden kan bli gjenstand for politiske rivninger. Slike stridigheter har allerede tidligere blusset op om Svalbard, Wrangeløya, Bouvetøya og Sør-Orknøyane, og de er fremdeles bare delvis bilagt. Nu kommer turen også til Øst-Grønland! Med sine nye territoriale krav forfølger Norge et ganske bestemt mål av geo-politisk art. Alle Nordhavets kyststrekninger skal bli norske, og dette havet selv et norsk mare nostrum. Således har man først i 1918 bragt Svalbard og Bjørnøya under det norske flagg, derefter også 8. mai 1928 heist dette flagget på Jan Mayen, og nu er i juli 1931 den grønlandske strand tvers overfor også kommet med. Men ved siden av de politiske mål forfølger Norge også næringsinteresser, slik det ovenfor er sagt. Det vil sikkert kjempe seigt og energisk for sine krav. Den øverste avgjørelse ligger nu hos voldgiftsdomstolen i Haag.«

disse krav omfattet også deler av den store isøya som ennå ikke var utforsket, ikke tidligere betrådt av noen.

Da amerikaneren Peary for noen årtier siden utforsket Grønlands helt ukjente nordkyst nærmere, og særlig da det ble oppdaget en halvøy som nådde langt nordøstover og om hvis eksistens man tidligere ikke hadde ant noe, da reiste amerikanerne krav på de deler av landet som før første gang var blitt betrådt av dem. Danmark protesterte, og det satte sin vilje igjennem, — men åpenbart bare fordi gjenstanden ikke var betydelig nok til at Amerika ville fremmene en diplomatisk konflikt. I traktaten av 25. januar 1917, der Danmark selger den lille rest av sitt kolonirike i Antillene til De forente stater, anerkjente Statene uttrykkelig at hele Grønland tilhørte Danmark. Dette påberoper nu Danmark sig overfor Norge, men selvsagt kan europeiske stater ikke være bundet av en ensidig amerikansk rettshandling.

For Haag-domstolen blir sakens folkerettslige stilling ennå betraktelig mer innviklet ved at den måtte Danmark er kommet i besiddelse av Grønland på, i det minste er meget tvilsom: man har så å si kjøpt varen i et øieblikk av manglende opmerksomhet, da det ikke var noen i butikken. — — —

Så følger et historisk oversyn. Her peker professor Hennig på at Grønland er oppdaget av nordmennene og var bygd av dem i århundrer. Statsrettsdig stod landet under Norge helt til 1814, da det ved en misforståelse fra svensk side gikk over til Danmark. Norge vil sikkert ikke lenger gjøre krav på Island eller Færøyene. Men anderledes stiller det sig med Grønland, som med sine tilsynelatende rike kull-leier må være svært velkommen for det kullfattige Norge. Dessuten vil landet sannsynligvis bli et viktig støttepunkt for en fremtidig verdens-samferdselslinje i luften. Og på østkysten er det isbjørner, moskusokser, kvalross o. s. v. Det som Norge gjør krav på, er det fullstendig ubebodde område av østkysten mellom 71 grader 30 minutter og 75 grader 40 minutter. Dette område — Eirik Raudes land — blev annektert av Norge i juli 1931. Forfatteren redegjør for de diplomatiske forhandlinger mellom Norge og Danmark frem til Grønlandsavtales av 1924, som gikk utenom alle territoriale rettsspørsmål. Derefter heter det videre:

»Denne usikre tilstand kunde ha vært fålelig, dersom Danmark ikke nu som før hadde gjort territoriale rettighetskrav over Øst-Grønland gjeldende. Den danske forvaltning

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

Valdres

Fagrund

Noregs gamle rett i Norskehavet.

Olav Moe reiser i desse dagar paa turne i Valdres og talar um Noregs gamle rett i Norskehavet, serleg Grønlandssaki, og spelar slaattar av Jørn Hilme og Myllarguten. Laurdag heldt hr. Moe foredrag paa Folkvang. Frammøtet var diverre ikkje so godt som foredraget og musikken hadde fortent.

Paa sin vanlege friske og interessante maate greide tal. ut um Noregs gamle rett i Norskehavet og serleg paa Grønland. Han paaviste herunder den store innsats som til ymse tider var gjort av nordmenn for aa kolonisera og utforska Grønland — heilt fraa Erik Raude for ca. 1000 aar sidan grunnla ein norsk koloni derute og til vaare dagars Grønlandsstrid.

Tal. paaviste korleis dei norske interesser og handelssamkvet med Grønland hadde glidd nordmennene ut av hendene, samstundes som Danmark hadde nytt alle hove til aa lura til seg suverenitet over Grønland. Tilslutt peika tal. paa kva det hadde aa segja no og i all framtid for det norske folket at det kunne tryggja og hevda sine interesser paa Grønland.

Foredraget var sterkt underbygd med historiske faktaer og den seinare tids vitskaplege kjendskjerningar.

Etter foredraget spela hr. Moe ei rekke slaattar av Jørn Hilme og Myllarguten.

Baade foredraget og musikken vart sterkt fagna.

Olav Moe³ er so velkjend for sin dugleik baade som foredragshaldar og spelemann at noko umtale fraa mi side er overflødig. Men lat meg likevel faa segja: Det som Olav Moe leverte av nasjonalt felespel laag høgt over det vanlege. Nytt høvet til aa høyra det interessante foredraget og det nasjonale felespelet.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884
Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

MORGENBLADET
2. APR. 1932

Kvernen maler -

Stadig mere og stadig mere overflødig forhåndsprosedyre i Grønlandssaken! For domstolen i Haag har de to parter allerede vekslet sine første innlegg. I løpet av sommeren leverer de sine siste, og til høsten engang faller dommen.

Men allikevel knurrer og maler kvernen med sin offentlige polemikk i avisinnlegg, i foredrag og i stridsskrifter. Det er med opriktig glede, vi kan konstatere, at den annen part — danskene — absolutt er de verste. Allerede lenge har vår egen professor Marstrander været lykkelig ~~tus~~. Mens det derimot ikke er mange dager siden, dr. Lauge Koch i et foredrag avleverte et ytterst tilspisset polemisk innlegg, hvis vesentlige resultat måtte bli det å bibringe tilhørere og lesere et overveldende inntrykk av, hvordan doktorens mentalitet er blitt aldeles forvillet av den lange, hissige strid mellom de nærmest impliserte.

Og nu melder professor Knud Berlin sig med et skrift, betitlet «Udredning af Grønlands, Islands og Færøernes Stilling til Norge og Danmark før og nu». Det slås straks op i den danske presse av alle partier som et verk «i rette Øieblik», som «en god lille Bog, en Haandbog næsten». Vi skal ikke gå nærmere inn på dette skrift av den gode og gyldige grunn, at det er

for ferskt til ennå å være nådd hit op. Vi noterer bare med interesse, at det bl. a. sies å bewise, at «hverken over for Norge eller over for Bilandene skete der nogen Uret derved, at «Skatlandene» i 1814 forblev ved Danmark, under hvis Styre de faktisk havde været siden 1537» — det er «Berlingske Tidende»s referat, vi her citerer. Med stor spenning imøteser vi den her bebudede fullstendige revisjon av all tidligere dansk opfatning, inntil professor Erik Arup i 1924 på offentlig bestilling utgav sitt skrift om Grønland — det som ganske har imponert vår egen overlæge Scharffenberg. Der blir efter dette adskillig revisjon å foreta i danske håndbøker, Kielerfreden vedkommende!»

Hvem er professor Knud Berlin? Den interesserte norske almenhet vil huske ham fra den lange dansk-islandske strid, som resulterte i ordningen av 1918, da Island blev et selvstendig rike i personalunion med Danmark. Berlins statsrettslige standpunkt under denne strid var i høieste grad ensidig anti-islandske. Og det var vel nærmest en konsekvens av hans prosedyre, at det danske konservative folkeparti nektet å la sig representere i den dansk-islandske nævn som siden 1918 er det viktigste mellomledd mellom de to land.

Det fremgår av dr. Lauge Kochs omtale av professor Berlins bok, at han gjennem mange norske citater klart har vist, at der overhodet ingen bitterhet fantes i Norge overfor Danmark før etter — 1921. Først da blev den skapt av «en lille Kreds av Mænd», som har forsørt Grønlandssaken frem. Er dette — en fornekelse av hele stemningen i Norge fra 1814 og meget lenge utover — en prøve på skriftets karakter av håndbok, imøteser vi med nogenlunde ro realiseringen av dr. Kochs trusel om, at boken i oversettelse skal sendes ut, ledsgaget av professor Skeies strids-skrift — «det vil sikkert da ikke for Udlændinge være svært at tage Standpunkt». Vi kan ha adskillig å innvenne mot profes-

sor Skeies skrift. Men det forsøker da ikke å stikke hele menneskealdres mening og syn under stol!

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: N. H. & SJØFARTSTIDENDE

2. APR. 1932

Professor Knud Berlins bok om «Danmarks ret til Grunland» skal efter anmeldelsen i danske blader være skrevet blandt annet for å gi norske lesere en bedre forståelse av dansk syn på saken. Det er alltid en fordel å forstå sin motpart. Vi vil gjerne sette oss inn i dansk syn på Grønlands-saken.

Men dessverre finnes ikke hr Berlins bok her. Bladene har ingen anmeldelseseksemplarer fått og i bokhandelen er den ikke kommet. Måskje er dette også det heldigste for norsk syn på dansk opfatning av Grønlandssaken.

Efter de danske anmeldelser har professor Berlin beskyldt oss for å ville ta igjen Grønland, Island, Færøiene, Shetland, Orknøyene, Jemtland, Herjedalen og Bohuslen. Hvorfor ikke også det gamle kongerike i Irland, tidligere norske besiddelser på den skotske kyst samt Normandie? Disse beskyldninger mot Norge er så tåpelige, at de bare kan vække latter. Man kunde like gjerne beskyilde Danmark for å ville ta igjen Skåne og Slesvig.

Det kan vel bare være en overveldende følelse av sakens slette stilling sett fra dansk synspunkt, som kan få ellers fornuftige mennesker til å koste trykksverte på dette Galimathias.

Saken gjelder rett og slett våre fangstfelter på Øst-Grønlands kyst. Den er reist i selvforsvar, etterat danskene forsøkte å kaste våre fangstmenn ut fra dette ingenmannsland, hvor de norske fangere og kun de hadde oparbeidet en karrig næring. Vi trodde oss beskyttet ved traktaten av 1924, men det viste sig, at man fra dansk side fortsatte bestrebelsene for å få oss ut. Så kom okkupasjonen spontant.

Det er dette og kun dette som skal bedømmes i Haag.

Bladets navn:

AFTENPOSTEN

4. APR. 1932

Koch & Co.

Av professor W. Werenskiold.

I et intervju nylig sa hr. Lauge Koch: «Forøvrig så er jeg kun Grønlandsforsker, ikke politiker». Det er så sant som det er sagt; bare han selv vilde leve derefter. Men isteden holder han stadige politiske grønlandsforedrag til styrkelse og opbyggelse for danskene, som åpenbart må trenge sådan opstramning, tiltross for den så høylitt proklamerte enige begeistring. På disse møter kommer hr. Koch med merkverdige påstander, hvis avisenes referater er riktige. Nu sist har han funnet ut at årsaken til striden er «det kriserammede norske folks drøm om et ishavs-imperium».

Da jeg ingen lyst har til å chikanere Danmark og danskene, skal jeg ikke snakke mere om krisen. Der kan enhver passe sig selv. Men med hensyn til det arktiske imperium, forholder det sig så, at norske ishavfolk i lange tider har skaffet sig livs-ophold ved fangst langs alle ubebodde arktiske kyster, fra Karahavet i øst til Grønlands kyster i vest. Imidlertid søkes de nu utestengt av andre nasjoner, som selv få eller ingen reelle interesser har i fangsten. I øst har russerne lukket Novaja Semlja, de vil også stenge adgangen til Frans Josefs Land; i vest vil danskene legge en kinesisk mur langs territorialgrensen om hele Grønland; norske fangere blir da utestengt fra alle kyster av ishavet, undtagen Svalbard og Jan Mayen, som har mindre interesse for fangstbedriften.

På Østgrønland skal de norske fangere som har drevet sin virksomhet uhindret i et ingenmannsland, fordrives ved hjelp av eskimoer og bastarder; fartøier som i storm og tåke er så uheldige å komme innenfor territorialgrensen skal opholdes og iles ruinerende mulakter, etc. etc. Er det da underlig at nordmennene forsøker å beholde en liten stump av det tidligere ingenmannsland? — Her vil danskene protestere og si, at hele Grønland alltid har vært dansk. Hvorfor søkte da danskene andre makters godkjennelse da de vilde utvide sitt herredømme i 1919? Nu sværer de danske politikere, at suvereniteten, den hadde de før, det var bare handelsmonopolet, avsperringen, som skulde utvides. Så sa dog ikke den danske gesandt til utanriksminister Ihlen; men kan ikke var det nettopp hensikten å villeda ham? Som hr. Bourke i 1814, dengang han innbilte den svenske

kommissær, at Island, Færøene og Grønland aldri hadde vært nogen del av Norge? Dengang var Norge virkelig et nordhavsimperium; ved Kieler-freden blev vi snytt for dette.

Nu går vårt arbeide ut på å forhindre at vi blir helt utelukket fra Grønlands kyster. Og jeg kan forsikre hr. Lauge Koch, at om dette mål er alle nordmenn enige, hvor meget de enn kan ha slåss om midlene. Selvfølgelig kan endel kommunister undtas, men Kjøbenhavn kjenner også disse stinkpottekasterne.

Dette får være nok om selve sakken. Så kommer vi til mere personlige anliggender.

På den ene side kurtiserer danske myndigheter alle utenlandske ekspedisjoner som kommer til Grønland, og får attestor for heiderlig vandel til gjengjeld; dette forhold er så åpenbart, at det uvilkårlig leder tanken hen på hine damer Fader Holberg omtaler, som ikke tar annen godtgjørelse for sin tjenstvillighet enn en attest for ærbarhet.

På den annen side er det påfallende hvorledes hr. Lauge Koch gang etter gang kommer med de groveste beskyldninger mot den norske arktiske forsker, Adolf Hoel. Heri er han blitt sekundert bl. a. av hr. Ad. S. Jensen og hr. Helge Backlund.

Hr. Ad. S. Jensen kom med en rekke grove og ærerørlige beskyldninger mot Hoel; da jeg påviste at de var helt grunnløse, var han ikke såpass manfolk at han innrømmet sin feiltagelse — han tilde bom stille.

Hjem annen enn Lauge Koch hadde fornert prof. Ad. S. Jensen med disse usannferdige opplysninger? Den skikkelige zoolog hadde sikkert ikke funnet på dem selv.

Derimot er hr. Helge Backlund nok kar for å være påbelaktig på egen hånd. Uten noget som helst grunnlag beskylder han Hoel for å ha reist til Russland og Frankrike for å svepte svenskene; videre skal Hoel etter evne ha forsøkt å gjøre det til at det arbeide svensk videnskap hadde utført på Svalbard var null og nichts imot det nordmennene hadde utført. Dette intervju i Ekstrabladet for fredag 10. juli har ikke hr. Backlund korrigert; det har vært optrykt i svenske aviser. Han sier videre: «Jeg betenker mig ikke på å betegne hans agitasjon den gang som nu

ser overfor en kollega som intet galt har gjort, er nok til å vise hvad mann hr. Backlund er. Det er han selv som kommer med ærekrenkende, usannferdige og grunnløse beskyldninger mot en ansatt forsker. For den slags ytringer har vi på norsk et kort og rammende ord; det samme på svensk også.

Så har vi chefen selv, hr. Lauge Koch. I et intervju i N. H. & S. T. kommer han med meget rart, deriblant nogen skoser til en norsk videnskapsmann som skal ha tatt

till inntekt for norsk forskning at fremmede ekspedisjoner hadde norsk skib og norsk besetning. Slik stod der også i et tåpelig avisreferat, som imidlertid ble dementert og beriktiget dagen etter i samme avis. Hvad jeg sa, var at dette forhold viste at der fantes lokalkjente norske skipere og fangstfolk. Dette er nu ikke noget videre å bry sig om. Verre er det at han fremdeles driver med å skjelle ut Hoel. På et møte nu nylig sa han, at Hoel var et av de mest samvittighetsløse mennesker han kjente. Et mangedobbelt æresmedlem som hr. Lauge Koch burde ha såpass ære selv at han ikke kom med slike uforskmede og usannferdige grovheter.

Men han har åpenbart ikke lengre den rette balanse; nervøsitet tyder på at sakene står slett. Og det er først og fremst Hoels skyld.

Hvor anderledes hadde nemlig allting vært hvis ikke den slemme Hoel hadde funnet på å ville utforske Østgrønland! Da kunde hr. Lauge Koch ha kroet sig som den eneste sakkyndige videnskapsmann i området ved Scoresby sund og nordover; ingen ville ha kunnet motbevise hans forskjellige påstander; ingen vilde heller ha kunnet kontrollere kvaliteten av hans geologiske razziaer langs kysten. Kort sagt, hr. Koch og danskene vilde hatt lett spill. Nu er Hoel kommet i veien; med sin grundige saklighet, sin enestående hukommelse og sin skarpe logiske sans er han i stand til å imøtegå hr. Lauge Koch på ethvert punkt. Derfor disse ubeherskede anfall mot Hoel.

W. Werenskiold.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

DAGBLADET

31. MRTS. 1932

Dansk agitasjon i Grønlandsaken.

*Et tendensskrift,
som vekker
begeistring.*

KJØBENHAVN, idag.

Avisene bringer idag lange anmeldelser av professor Knud Berlins bok «Danmarks ret til Grønland» som utkom idag på Nyt Nordisk Forlag.

I Politiken anmeldes boken av Lauge Koch som bl. a. innleder med å si at denne bok er kommet i det rette øieblikk. Det er fra dansk side nødvendig å ta stilling til de norske aktivisters stadige fremstilling av Danmark som et land som gjennem historien gang på gang har begått «tyveri, ran og svig» overfor Norge. Professor Berlins bok former sig som et stort opgjør med Norge i Grønlandssaken, skriver Lauge Koch. I en innledning skildrer han den norske okkupasjon av Øst-Grønland. I de tre derefter følgende avsnitt skildrer han den politikk som har vært ført i Nord-Atlanteren like fra vikingetiden. I siste avsnitt behandles tiden etter 1814 og op til våre dager. Med ganske særlig interesse leser man hvad professor Berlin skriver om statsminister Kolstads tale på møtet i Hamar. For danske leser vil boken være meget velkommen, lettleselig som den er. Det den skildrer er et stykke historie, også Danmarks historie, som enhver danske bør kjenne.

Berlingske Tidende skriver at det er en god liten bok, en håndbok.

I Dagens Nyheder anmeldes boken av Frantz von Jessen som slutter med å si: Kanskje blir man også mene at dette danske arbeid kan være våre norske frender til nytte. Om ikke på annen vis så som et forstyrrende speil som viser argumenters mangl og feil, standpunkter, skjeheter og brist.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

TIDENS TEGN

1. APR. 1932

Våre vær-kyndige tror ikke på amerikanernes flyveplaner.

De twiler på muligheten av å opretholde regelmessig rute over Grønland og Island.

Direktør Hesselberg og professorene Sverdrup og Bjerknes uttaler sig til „Tidens Tegn“.

Den fantastiske amerikanske plan om allerede innen tre år å åpne en regelmessig flyverute fra Detroit over Kanada, Grønland, Island, Færøyene, Shetlandsøyene, Vestnorge til Kjøbenhavn, har vakt en ikke liten opmerksomhet. På Vestlandet diskuterer man allerede ivrig, hvilket sted må ansees for å være det hensiktsmessigste til etablering av den nødvendige flyvehavn.

„Stavanger Aftenblad“ har foranlediget av den konsesjon, som Transamerican Airline Corporation har fått på Island, etter luftet Stavangers flyvehavnsplaner, mens „Bergens Tidende“ sterkt underbygget fremholder Bergens selvfølgelige fortrin som den norske basis for den transatlantiske rute. På den kartskisse, som selskapets representant fremla for det islandiske alting sammen med sitt andragende,

var imidlertid ruten tegnet over Kristiansand, så den by først for så vidt også ha en chans til å komme i betrakning, når selskapets eksperter om ikke lenge kommer til Norge, for å velge en passende basis for flyveruten.

Det er imidlertid dem, som tross den islandske konsesjon stiller sig nokså skeptisk overfor planen. Vi har henvendt oss til flere av våre eksperter på området for å høre deres mening om muligheten for å opretholde en regelmessig flyverute over Grønland og Island.

Direktør Hesselberg ved Meteorologisk institutt har meget vanligelig for å tro, at amerikanerne kan etablere en stabil flyvning over denne rute.

— Værforholdene, sier direktøren, er i høieste grad urolige derborte. Hele strøket fra Grønland over Island til Shetland er meget stormfullt og skadden er ofte meget tykk. Hvad tåken angår er der ifølge observasjoner ved de islandske stasjoner 50—60 tåkedager om året i strøket omkring Vestmøyene østover til Berufjord. Til sammenligning kan nevnes at Vardø har 18 tåkedager, Lister 37 og Færder 36 om året. Sne er også sjenerende for flyvningen. Man regner med minst 50—60 snevårsdager i strøket vestenfor Island og stormer er meget hyppige.

Jeg stiller mig meget skeptisk, fortsetter direktør Hesselberg. Det kan ikke være tilfelle, at amerikanerne påstår at den nordlige rute er likeså sikker som ruten over Bermuda og Azorøyene. Det er en klionsgjerning vi ikke kan komme

presentant fremla for det islandske
alting sammen med sitt andragende,

herne pastar at den nordlige rute er
likeså sikker som ruten over Ber-
muda og Azorøyene. Det er en
kjensgjerning, vi ikke kan komme
forbi, at de fleste cykloner dannes
omkring Island. Over selve inn-
landsisen er det ikke stormfullt, men
vansklig nok allikevel. Under alle
omstendigheter må der etableres
førsteklasses værvarsling for fly-
verne. Uten det kan de ikke flyve
og det vil i tilfelle ganske sikkert
 bli mange dager man overhodet ikke
kan flyve.

Det er vanvidd å basere ruten
på observasjoner tatt i Grønland.
Man må også ta hensyn til forhol-
dene omkring Island, Jan Mayn og
Bjørnøya, som er meget vanskeli-
gere å beregne.

Professor Sverdrup i Bergen tror
heller ikke på regelmessige flyvnin-
ger over denne rute.

— Det vil bli overordentlig van-
skelig å navigere på grunn av skyet
vær, sier han. Ruten er dertil me-
get stormfull. Skal den trafikkeres,
kreves der utmerkede maskiner med
enestående driftssikkerhet. Det hø-
rer megen dristighet til å gå igang
slik amerikanerne tenker sig det, å
legge en flyverute over en så en-
ormt vanskelig strekning.

Ruten er dessuten så lang, sier
professoren, at selv med et ufeilbar-
lig værvarslingsssystem vil det ikke
være mulig å få sikkert varsel for
hele ruten. Jeg kan derfor ikke
tenke mig annet enn at det blir
mange „liggedager”.

Ruten er åbenbart lagt av geo-
grafiske hensyn, av hensyn til de
korte avstander, men værforholdene
er neppe ofret den opmerksomhet
de fortjener.

Professor Bjerknes i Bergen ut-
taler, at det visstnok er litt for tid-
lig å gå igang med en slik flyve-
rute. Man har lov til å trekke sine
slutninger av tidligere flyvninger
over denne strekning, sier han. Og
de flyvninger har ikke vært særlig
lovende. Det er uhyre vanskelig
vær- og stormforhold derborte, man-
ge dager vil flyvning vise seg å være
umulig, men kanskje ikke så mange
dager at det gjør saken helt umulig.
Regelmessig kan dog ruten
aldri bli.

Dessuten savner man visstnok
ennu tilstrekkelig erfaring i rute-
flyvning over lange sjøstrekninger,
hvor stor driftssikkerheten kan bli.
Jeg kan ikke skjønne, at man alle-
rede nu vil gå igang med et så ha-
sardiøst foretagende.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

AFTENPOSTEN

31. MRTS. 1932

Fenomenet

Lauge Koch.

Gang på gang sier den danske polarforsker, dr. Lauge Koch i sine propagandaforedrag i Grønlandssaken: Jeg håber vi kan optrede slik i denne sak at vi kan være venner etterat den er op- og avgjort. For at så kan skje må det være to parter. Det nytter ikke bare at nordmennene optreder slik, men danskene må også være oss behjelpelige i denne sak og da i særlig grad den moralprekende Lauge Koch selv. Et par ganger har han besøkt Norge i vinter. Hver gang er han blitt forekommende, ja rent elskverdig mottatt heroppe — av offentligheten, avisene, av alle. Men ikke før er den samme hr. Lauge Koch nådd til Kongens København, før han gir nordmennene det glatte lag. Efter et av sine besøk heroppe uttalte han til en dansk avis at danskenes tålmodighet overfor nordmennene nu snart vilde briste. Hans ord vakte ikke annet enn forundring heroppe. De aggressive i denne sak er hr. Lauge Koch selv, statsminister Stauning og andre dansker, mens vi nærmest bare kan oppise en enkelt mann som til en viss grad kan ta konkurransen op med danskene.

Like før påske holdt Lauge Koch på ny et av sine mange foredrag som var særlig ondsinnet overfor Norge og nordmennene. Han talte bl. a. om at grunnen til at Norge vil ha Øst-Grønland, er den at Norge er kriserammet og folket derfor må ha drømmer. Man merkt die Absicht — — — det gjelder å skade Norge utenlands. Når talen er om Norge og Øst-Grønland, kan vi heldigvis påvise at vårt arbeide og vår fangst derborte begynte lenge før nogen verdenskrise hadde meldt sig. Skal man tale om kriserammede land, er vel ikke Danmark mindre rammet av verdensdepresjonen enn vi — kanskje tvert imot.

I sitt angrep forleden stempler Lauge Koch dosent Hoel som et av de mest samvittighetsløse mennesker han kjenner. For det første er det å bemerke at hr. Koch ikke kjenner Hoel — de to traff hverandre såvidt ifjor høst et lite sekund under et internasjonalt møte i Berlin. For det annet burde hr. Koch begrunne sin påstand og ikke bare slenge ut i hytt og vær for et ukritisk dansk publikum ting som bare er beregnet på å skade oss og ikke har nogen reell bakgrunn.

Like løs er Lauge Kochs påstand om Hoels uttalelse om Øst-Grønland som det nye Alaska. Hvad dosensen har uttalt i denne sak er: «Øst-Grønland er et stort ukjent land med mange muligheter — det er ikke usannsynlig at man i et slikt land kan finne verdifulle erts- eller metallforekomster. Man kan bare erindre, hvad Alaska var i 1867, da det ble kjøpt av De forenede Stater, og hvad det nu er, og at det på Vest-Grønland er en overordentlig innbringende grubedrift på kryolitt». Efter dette kan man vel vanskelig kunne påstå at dosensen har kalt Øst-Grønland for et nytt Alaska, og at han har forespeilet folk mere enn hvad Israël skal ved.

Sålenge dosent Hoel og hans folk drev sitt videnskapelige arbeide på Svalbard, var det i Lauge Kochs øine verdifullt og betydningsfullt. Det har han uttalt til enkelte av våre fangstfolk — det står vidnefast. Men likeså nedsettende har han senere uttalt sig om den samme Hoel og de samme av hans videnskapsmenn, da de begynte å ta fatt på Øst-Grønland. Det er oplagt, hvad Kochs hensikt er: Den er å forsøke å ødelegge Hoel i folks og Haag-domstolens omdømme, før vi kommer til hovedforhandlingen, det gjelder å gjøre Hoel til en ikke troverdig person. Vi tror dosent Hoel intet har å frykte — hans videnskapelige kvalifikasjoner og betydning som forsker er hevet over hr. Lauge Kochs smålige kritikk. Vi har bare ønsket å sette fingeren på den besynderlige og engstelige optreden fra hr. Kochs side.

Mannen.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12710, 14040 og 10884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn: N. H. & SJØFARTSTIDENDE

31. MRTS. 1932

Brev til redaksjonen.

En homogen Nation!

Hvis det er riktig hvad der forleden stod gjengitt i våre aviser, at hr. Lauge Koch i et foredrag forleden om Grønland uttalte, at nordmennene var et konglomerat, mens den danske nasjon var — homogen (!), så bør nevnte foredragsholder ta for sig f. eks. en norsk og en dansk handelskalender, gjerne Oslos og Kjøbenhavns (eller disse byers telefonkalendere), slå op en side i begge ganske vilkårlig og telle op f. eks. 200 navner i hver av dem; derefter merke alle de utenlandske navner og telle dem op. Jeg har nettop foretatt dette eksperiment, med det resultat at 40 pct. — skriver fifti procent — av de 200 navner i Krakks var av utenlandsk opprinnelse, nærmere betegnet vesentligst fra «dem südlichen Ausland», hvor antagelig også hr. Koch må søke sine egne ahner. Av disse 40 pct. var ikke så ganske få fra et land eller innerst i Middelhavet.

Det kan man kalle «en homogen nation». Gjør så det samme i Brydes

Handelskalender og se hva resultatet blir der!

P.

*
Hr. Lauge Koch og en del andre dansker er ustanselig optat med å behandle Norges gode navn og rykte innenlands og utenlands. Det skjer i taler, telegrammer og underhånden. Vi inntar ovenstående for å få anledning til å advare mot å gjøre gjengjeld. Norge skal ikke ned på hr. Lauge Kochs nivå. Vi tilhører et folk, som kan føre prosess, uten at det på noen måte får oss til å betrakte den annen part som mindreverdig i noen henseende. La oss derfor ikke engang i selvforsvar overfor Lauge Koch og likesinnede dansker ned late oss til å svare i samme tone. Den som baktaler andre, avslører sig selv!

Red.

* Kjøbenhavn, 31. mars.

Avisene bringer idag lange anmeldelser av professor Knud Berlins bok «Danmarks ret til Grønland» som utkommer idag på Nyt Nordisk Forlag.

I «Politiken» anmeldes boken av Lauge Koch.

«Berlingske Tidende» skriver at det er en god liten bok, en håndbok.

I «Dagens Nyheder» anmeldes boken av Frantz von Jessen.

Heroldens Annoncebureau A/S

Avteling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884

Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

AFTENPOSTEN

31. MRTS. 1932

«Danmarks ret til Grønland.»

En ny bok av professor Knud Berlin.

Kjøbenhavn, 31. mars.

Avisene bringer idag lange anmeldelser av professor Knud Berlins bok «Danmarks ret til Grønland», som utkommer idag på Nyt Nordisk Forlag.

I Politiken anmeldes boken av Lauge Koch, som bl. a. innleder med å si at denne bok er kommet i det rette øieblikk. Det er fra dansk side nødvendig å ta stilling til de norske aktivisters stadige fremstilling av Danmark som et land som gjennem historien gang på gang har begått «tyveri, ran og svig» overfor Norge. Professor Berlins bok førmer sig som et stort opgjør med Norge i Grønlandssaken, skriver Lauge Koch. I en innledning skildrer han den norske okkupasjonen av Øst-Grønland. I de tre derefter følgende avsnitt skildrer han den politikk som har været ført i Nord-Atlanteren like fra vikingetiden. I boken følger man de enkelte lands skjebne gjennem skiftende århundrer, den islandske fristats blomstring og kolonisasjon på Grønland, derefter nedgangen, isolasjonen og avbrytelsen av all forbindelse med Grønland. I siste avsnitt behandles tiden etter 1814 og op til våre dager. Med ganske særlig interesse leser man hvad profesor Berlin skriver om statsminister Kolstads tale på møtet på Hamar. For danske lesere vil boken være meget velkommen, lettleselig som den er. Det den skildrer er et stykke historie, også Danmarks historie, som enhver danske bør kjenne.

Berlingske Tidende skriver at det er en god liten bok, en håndbok.

I Dagens Nyheder anmeldes boken av Frantz von Jessen, som slutter med å si: Måskje tør man også mene at dette danske arbeide kan være våre norske frender til nytte. Om ikke på

annen vis så som et forstørrende speil som viser argumenters mangel og feil, standpunktters skjevheter og brist.

NORGES ÆLDSTE OG STØRSTE ANNONCEFØRRETNING

**HEROLDENS
ANNONCEBUREAU^{A/S}**

STORTINGSPLASS 7 · OSLO

Trykte saker!

Herr Althingssresident Benedikt Freimsson
Reykjavík, Ísland

Heroldens Annoncebureau A/S

Avdeling for Avisutklipp
Telefoner: 12 710, 14 040 og 10 884
Stortingsplass 7 — Oslo

Bladets navn:

STAVANGÅR AFTENBLAD

5. APR. 1932

Historisk rett til Grønland.

Knud Berlin: Danmarks Rett til Grønland. Kjøbenhavn. Nyt Nordisk Forlag.

Professor i statsrett, dr. juris Knud Berlin, har nettop gitt en utredning av Grønlands, Islands og Færøyenes stilling til Norge og Danmark før og nu. Boken er motatt med begeistring av den danske presse, og anmelderne venter at utredningen skal få stor virkning, ikke bare i Danmark, men også i Norge og ellers i alle land som kan ha noen interesse av Grønland-spørsmålet.

Den danske professor er en dyktig taktiker. I en rolig og behersket form polemiserer han mot fra Ella Anker, Idar Handagard og professor Jon Skeie, som har tillatt sig å bruke en del norske kraftuttrykk i Grønland-skriptene sine; derved opnår han å få stilt den danske godmodighet i et strålende lys. Og mens det fredskende og forurettede Danmark bare holder på sin historiske og faktiske rett til Island, Færøyene og Grønland, har »det nye imperialistiske Norge« satt sig det mål å vinne tilbake disse skattland og dessuten Bohuslen, Herjedalen, Jemtland, Finnmark (!), Hebridene og Man. Skulde noen tvile på at de norske statsmakter vil stilte sig bak de landvinningskrav som Macody Lund og redaktøren av Fjordaposten har fremsatt, så får de i professor Berlins videnskapelige verk straks den opplysning, at offisi-

Professor Berlins „saklige fremstilling til fremme av forståelsen mellom Danmark og Norge“.

elle norske regjeringsuttalelser ikke betyr noe, de gir ingen garanti for at de ikke innen kortere eller lengre tid desavoueres av en mektig opbrusende folkestemning».

Her mangler det bare en forsikring om at den danske avvæbningsminister vil stille sig i spissen for en væbnet verdensfront mot den norske imperialisme.

Før vi går videre er det nødvendig å opplyse at professor Berlin gjennem sin »saklige og edruelige fremstilling« bare tilskirer »et oppgjør hvis mål er forståelse« mellom Danmark og Norge. Det kunde jo eilers være vanskelig å skjonne at en videnskapsmann som gjør all den nedverdigelse Norge måtte lide i dansketiden, til et rettsgrunnlag for Danmarks besiddelse av norske skattland, har et så ophøjet mål. Professor Berlins brorskapsfølelse er da også noe egenartet, den bygger øiensynlig på en sterk overbevisning om at alle nordmenn — like ens som færingene og grønlendingene — vilde ha vært danske unidensatser den dag idag, dersom Fredrik VI ikke i 1814 var blitt tvunget til å avstå Norge til Sveriges konge.

Professor Berlin er klar over at e. traktat som nordmennene aldri har godkjent, ikke kan danne noe sikert grunnlag for Danmarks krav på herrerett over hele Grønland.

Derfor hevder han at Kiel-traktaten bare var den stats- og folkerettelige avslutning på hundreårs utvikling:

»Den adskillelse av de gamle norske skattland fra Norge der for Islands og Færøyenes vedkommende faktisk hadde funnet sted fra 1537, da disse land ikke mer styrtes fra Norge men av Danmark, og som også rettslig sett for alle skattlandenes vedkommende kunde sies å være skjedd etter eneveldets innførelse, da de blev land tilhørende den eneveldige konges danske monarki, fikk nu sin endelige stats- og folkerettlige avslutning, idet de nu for fremtiden kom til å tilhøre Danmark alene, hvad Grønland i øvrig som påvist også allerede før 1814 faktisk måtte sies å gjøre.«

Det som hendte i 1814 var kort og godt at Norge ble erobret fra Danmark, og at »Danmark som en ringe erstatning for Norges tap skulde ha Sveriges siste usikre besiddelser i Tyskland«. — Grønland, Færøyene og Island ble ikke erobret; den svenske konge gjorde heller ikke krav på disse land, derfor var det i grunnen overflødig å si i Kiel-traktaten at disse skattland ikke skulde være »innbefolne« i avståelsen, selv om uttrykket »hele kongeriket Norge« er bruk i traktaten. Efter professor Berlins lære hadde skattlandene aldri hørt med til Norges rike: »de utgjorde ikke deler av det egentlige kongerike Norge, men hørte kun under Norge og Norges krone på samme måte som kolonier og »bi-land« i nutiden vel hører under riket, men ikke i statsrettlig for-